

50 ÅR MED UNIK FÖRENING GAMLA BRUKSPOJKARS KLUBB

Att vara **BRUKSPOJKE** är något att vara stolt över, speciellt om man är gammal sådan, och tillsammans med något hundratal andra har Bofors som gemensam nämnare. Då är man mer brukspojke än andra. Man tillhör ett brödraskap vars medlemmar, i första hand veteranerna, men självfallet allesammans, skapat guldkant på Karlskoga, den lilla kyrkbyn, som blev en ännu på 1950-talet fortfarande blomstrand stad.

Det var 1952, under det så kallade "Kalla krigets" första år som Gamla Brukspojkers Klubb bildades. I vems hjärnkontor tanken på en sådan sammanslutning föddes är delvis obekant. Eftersom dokument saknas får man gissa sig till varför, hur och syftemålet med klubbens bildande.

I alla tider har det varit vanligt att gamla, pensionerade arbetskamrater vid samma företag känt en från arbetsåren framvuxen gemenskapsanda, ett faktum som torde ha varit en av grundpelarna till bildandet av vår klubb. En av initiativtagarna, förre svarvaren,

sedermera MBL-sekreteraren Arthur Grell, politiker och föreningsmänniska, var dessutom ordförande i stiftelsen Bofors Ungdomsgård, en ganska ny företeelse vid den här tiden.

Till hans åtagande hörde att fylla den nya Ungdomsgårdens stora möjligheter med olika aktiviteter och samtidigt ökat underlag för en lönsam drift av den dagligen öppna, mysiga och stora kaffestugan. En lokal som under många år passade för vår förenings sammankomster.

Vid den tiden fanns i Karlskoga en organisation som hade namnet Karlskoga Ungdomsråd. Ordförande var pastor Sven Johansson, som av Församlingen utnämnts till "ungdomspräst" och att verka som industripräst vid Bofors. I båda dessa sammanhang fick han nära kontakt med Arthur Grell, som ganska snart förde in honom som medverkande i planeringen av Ungdomsgårdens verksamhet.

Här tror vi oss alltså ha underlag för ett påstående att initiativtagare till vår förening med all säkerhet är

Disponent Sverre R:son Sohlman och Arthur Grell vid en modell av Nobelmuséet. Foto: Karlskoga Tidning.

Arthur Grell och Sven Johansson. Skrivaren av den här minnesskriften, som även tillhörde ovan nämnda Ungdomsråds styrelse, har anledning tro att själva idékläckaren var Arthur Grell, som i Sven Johansson såg en entusiastisk och fantasirik medarbetare, som under sina första år i Karlskoga visat att han i sina olika projekt var resultatfixerad.

Första åren

Redan under Brukspojckarnas första år visade det sig att Sven Johanssons resultathunger gav form och lyft åt den nya organisationen. Han medverkade själv i många program och med sina kontakter ordnade han lätt andra medverkande till träffarna, som första åren var givna i Ungdomsgårdens lokaler, i regel en gång i månaden under vinterhalvåret, men även med viss verksamhet, utflykter och resor, under sommartid.

Den modellen är fortfarande gällande. Det är bara lokalfrågan som ändrats. Medlemsökningen tvingade fram ett lokalbyte. Med hjälp av de under alla åren goda kontakterna med AB Bofors ordnades byte till betydligt dyrare Tjänstemannamässen vid Bofors. Där vi trivs bra. Vid speciella tillfällen får vi också använda Bofors Samlingshus.

Sven Johansson blev ganska snart populär bland de första medlemmarna. Han var en inspirerande ledarkraft och det var mycket tack vare hans påverkan som Ivar Malmström skrev färdig den arbetarpsalm han länge haft ett utkast till. Sven Johansson såg också till att den unika psalmen, författad av en äkta brukspojke, blev känd och införd i rätt omgivning.

Ivar Malmström, som var född vid Färna Bruk i Västmanland, blev i Bofors ritsare och känd fackföreningsman. Han var utrustad med en författarådra och skrev gärna dikter men även historiska berättelser i målande och fängslande prosa. Många av hans berättelser hade sina handlingar och miljöer knutna till stämningar och upplevelser i bruksmiljö. Han var något av en Bofors egen Johan-Olov Johansson, den kanske mest kände av våra bruksförfattare.

Pionjärerna

Bland namnen på de första medlemmarna spårar man en blandning av olika yrkesgrupper, de flesta dock från arbetar- och arbetsledarleden.

Bland de första medlemmarna hittar vi idel kända Boforsnamn. Förutom ovan nämnde Ivar Malmström kan nämnas:

Oskar Söderström, kanonborrarförman

Ernfrid Lund, svarvare, 51 år i Bofors

Ivar Malmström efter en teckning av Einar Persson.

Karl Ståhlberg, svarvare, 50 år i Bofors

Karl Utter, vällare, 52 år i Bofors

Karl Bråthe, verktygsarbetare, 50 år i Bofors

Karl Karlsson ("Fräsar-Karl"), verkmästare

Anton Jernberg, ingenjör, av smältsmedsläkt

David Lindqvist, verkmästare och legendarisk boforsare, anställdes 1896

Thuve Holmgren, verkmästare i Bofors

Theodor Nilsson, snickare, 51 år i Bofors

Karl Lundberg, ingenjör, chef för Rörläktaren

Elis Karlsson, förman i Avstickningen, 50 år i Bofors

Arvid Aronsson, verkmästare i El-verkstaden

Oskar Johansson, valsverksarbetare, 50 år i Bofors

J E Helsing, filare, kommunalpolitiker.

Förmodligen finnes det ytterligare ett 20-tal medlemmar som tillhörde gruppen av de allra första. De här uppräknade minns jag från ett av de första mötena på klubbens andra verksamhetsår, hösten 1953, då jag medverkade i en programpunkt som alla tyckte om. Medlemmarna hade i kallelsen till mötet uppmanats ta med sig gamla bilder från Karlskoga och Bofors. Bilderna var verkligen gamla och delvis unika. Det blev mycket prat och "minns du" - kommentarer.

Personalen på Bofors tekniska kontor 1898.

Mötesledare var klubbens dåvarande ordförande Gunnar Wahlström, som inte räknats upp bland veteranerna ovan. Han var en myndig och respekterad ledare, som gärna ville se klubben växa och med adress till mig förklarade att i vissa speciella fall kunde även vi icke vid tillfället anställda i bolaget bli medlemmar och att jag med f d 18 arbetsår i Bofors helt stadgeenligt kunde söka medlemskap, vilket också skedde. Men då var Sven Andersson ordförande.

Att det fanns ett behov av en klubb för gamla brukspojkar var nestorn David Lindqvist den förste att intyga. Han hade nyss fyllt 90 år när han inbjöds till en av stadens Rotaryklubbar för att berätta om ungdomens möjligheter till fritidsaktiviteter i slutet på 1800-talet, när han själv var ung.

Föregångare

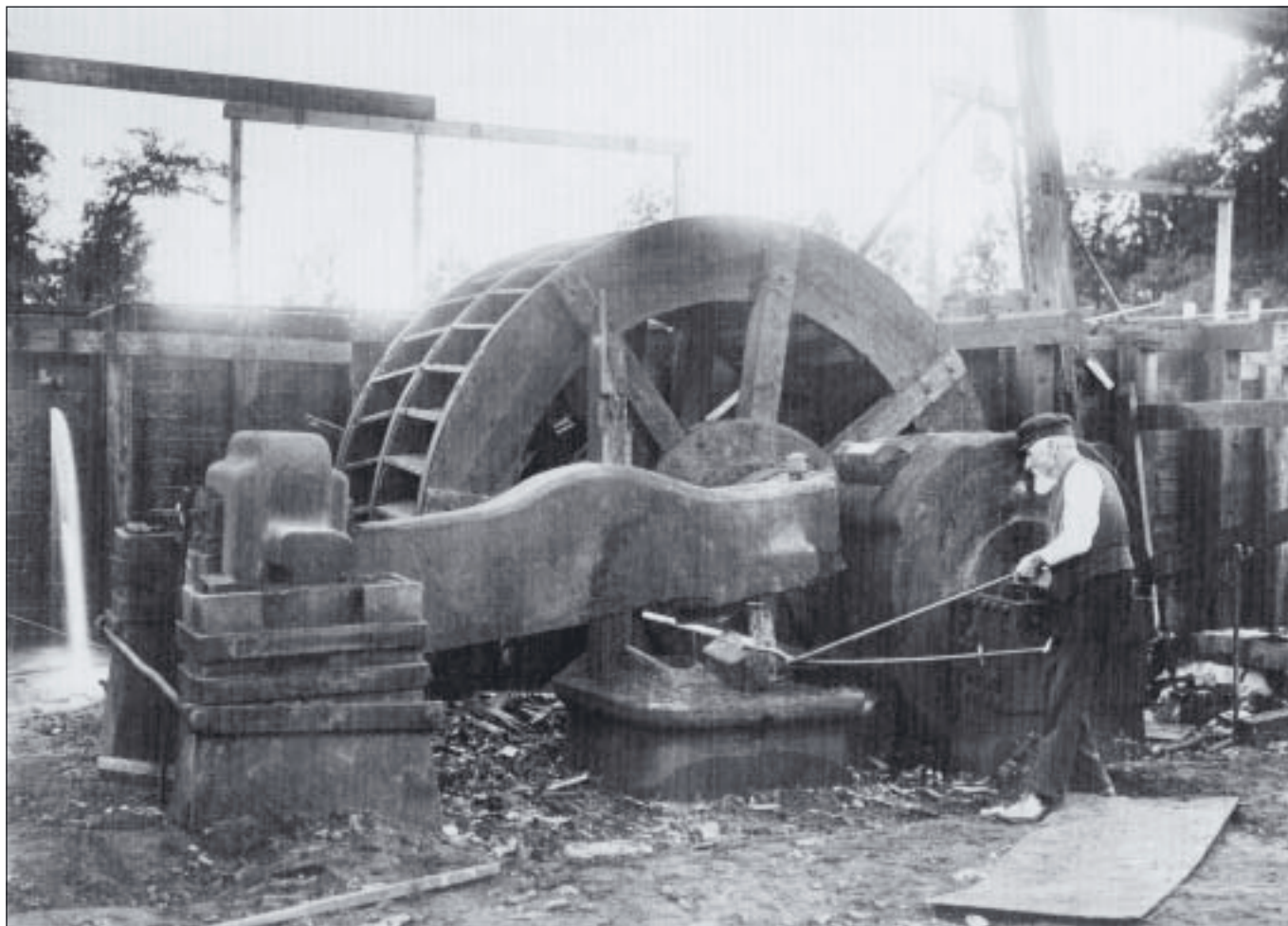
Han avslöjade då att redan under de första åren vid sekelskiftet fanns en sammanslutning som gärna kallade sig Brukspojkar, men de var inte gamla. De var unga. Efter skolåren hade de fått arbete i Bofors och lite egna pengar att röra sig med. De hade dock inte råd att hyra lokal för träffarna, som därför mest kom

att hållas sommartid. En liten dunge, förmodligen en gammal kolbotten, bakom Bofors Samlingshus (då ännu ej uppfört) var given mötesplats eller träffpunkt. Grönfeltsudden, där det redan år 1900 fanns en dansbana och scen för artistuppträdanden, var en annan, men mera allmän, samlingspunkt.

Höst och vintertid träffades man på något café, mest på Bojarts i Ekmansbacken, där det fanns en automatisk grammofon.

De här Brukspojkar, som de kallade sig, var alla unga, 17 – 25 år. Om det fanns en styrelse kom inte Lindqvist ihåg. En kassör fanns dock. Medlemsavgiften var förmodligen låg. I ett av de första protokollen från Folkets Hus-föreningen finns nämligen följande uppgift: ”I ett brev från Föreningen Brukspojkar, som beslutat nedlägga sin verksamhet, har de beslutat att av summan för medlemsavgifter på 125 kronor skall allt gå till Folkets Hus pianofond.” Den storslagna gåvan innebar att Folkets Hus genast kunde köpa ett piano till invigningen av Folkets Hus vid Grönfelts-gatan, vilken skedde i november 1905 med Hjalmar Branting som högtidstalare.

Först att använda det nya pianot var skådespelaren Axel Bergström, som framträdde med några sånger,

Mumblinghammare vid resterna av Lancarshirsmedjan vid forsen i Bofors. Bilden från år 1918.

varav en med lokal text författad av brukspojken Carl Andréé.

Vid den här tiden hade de politiska organisationerna, frikyrkoförsamlingarna, nykterhetsrörelsen och idrottsrörelsen lockat ungdomarna till olika aktiviteter. För Brukspojkarna fanns inget utrymme längre. Det skulle dröja till 1952 innan det kom en ny Brukspojkars Klubb. Och nu var medlemmarna gamla. Enda gemensamma nämnare är att alla varit anställda vid Bofors.

Stöd från AB Bofors

De första, de unga brukspojkarna, hade inget stöd av AB Bofors. De gamla har allt sedan första året haft ett ovärderligt stöd av bolaget.

”Vi kan nästan räkna oss som en avdelning i bolaget då vi finns med i budgeten för de utgifter bolaget har för oss”, sa Gunnar Wahlström när han 1977 informerades pressen om den då 25-åriga klubben. Det var kaffepengar, trycksaker, porton, hyror och programverksamhetens kostnader, olika bidrag osv.

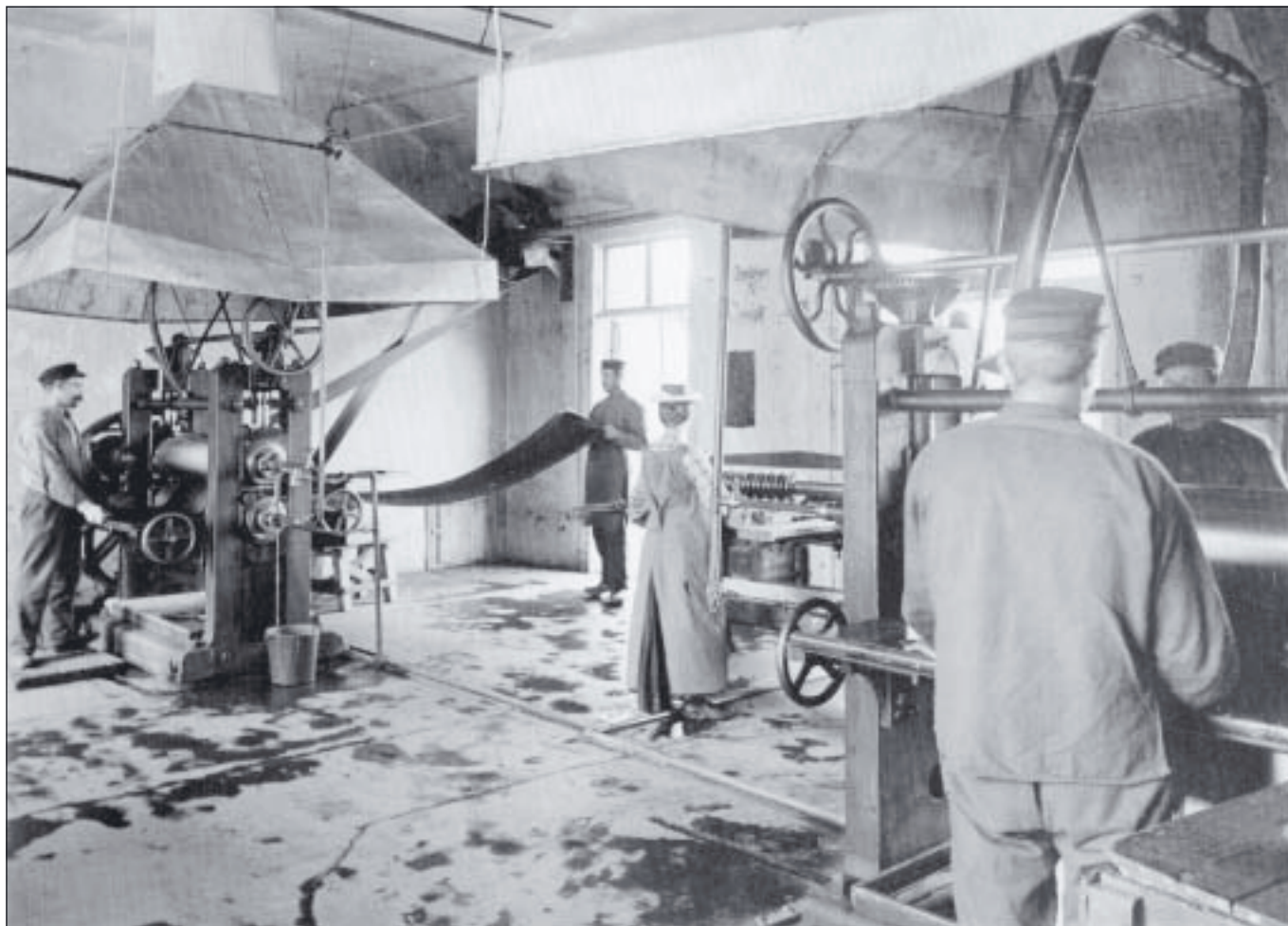
Disponent Sverre R:son Sohlman, själv brukspojke, född och uppväxt i Björkborn, var mycket intres-

serad och generös stödjure av vår förening. Ibland bjöd han medlemmar i föreningen till sitt hem i Björkborns Herrgård.

Alla chefer för Bofors under klubbens 50-åriga levnad har förstått värdet av en förening som vår. Alla är vi boforsare, oavsett vilka positioner vi haft i det företag som betytt så mycket för oss alla, för hela bygden.

Att vara Brukspojke

Brukspojke kan vara hög eller låg, bara vederbörande haft med Bofors, Nobelkrut och Kilsta att göra under sina arbetsår. När vi nämner Sverre R:son Sohlman ovan så är det för att peka på ett praktexemplar på vad vi menar med begreppet ”brukspojke”. Han kom själv vid flera tillfällen att visa prov på den rätta innebörden eller tolkningen av innebörden av ordet: ”Att höra samman, känna samhörighet, ha något gemensamt”. Disponent Sohlman förklarade gärna vad han menade och hur han själv upplevde vad han kallade för bruksandan. När han någon vacker sommarsöndag tog en promenad på backarna runt barndoms hemmet i Björkborn och passerade en grupp gubbar

AB Bofors Nobelkrut. Färdigvalsning av krut. Bilden från 1906. Foto: Albin Andersson.

som stod och pratade gick han gärna fram till dem för att delta i samtalet. ”För det mesta var det gamla skolkamrater eller ungdomsvänner och ofta arbetskamrater från mina praktikår.”

Närmare än så behöver den inte beskrivas den gemensamhetskänsla som är kittet, som sammanfogar länkarna i vår nu 50-åriga förening.

Utveckling

Från att ha varit ett tiotal handplockade medlemmar är vi nu 361 och verksamheten har givetvis också vidgats och utvecklats.

Alltsedan Sven Andersson på 1980-talet tog över ordförandeskapet och Harry Jansson sekreterarsysslan har Gamla Brukspojkar Klubb fått fastare organisationsformer. Årsmöten har valt styrelseledamöter och andra funktionärer.

Sven Andersson och Harry Jansson hade inför årsmötet i november 1995 bett få träda tillbaka och de utnämndes då till hedersordförande respektive hedersledamot. Allan Jonsson valdes till ordförande, Ruben Frank till sekreterare och Lennart Johannesson till kassör. Allan Jonsson och Lennart Johannesson har

fortfarande samma poster kvar. Övriga ledamöter i nuvarande styrelse är Sven-Eric Hägglund vice ordförande, Stig Bodemyr sekreterare, Allan Winqvist vice sekreterare, Sven Gadde ledamot, Lennart Bergh och Jan Nyberg suppleanter.

Till styrelsens uppgifter hör att hålla nära kontakt med vårt gamla Bofors i dess nya former, vars informations- eller personalavdelningar varit våra kontaktpunkter. Medarbetare i Bofors, experter på olika områden, har medverkat med program, ofta med information om bolagen.

Till de stora förändringarna, som nog borde ha kommit tidigare än vad som skedde, är tillkomsten av föreningen för kvinnor, som varit anställda i företagen, Bruksflickorna. De bildade sin klubb den 1 december 1997 och kan alltså i samband med denna jubileumsskrift välkomnas i gemenskapskedjan. I januari i år hade klubben 176 medlemmar.

Programverksamheten

Programverksamheten har under de gångna åren varit varierande, underhållande, informativ och intressant. Återkommande har föreningens egna förmågor

bidragit med inslag, ofta då i musikaliska sammanhang, musik och sång. Nämnas i detta sammanhang kan Folke Kihlström, Sven Charlie Falk, Nils Hahne, Karl-Erik Brednert, Åke Karlsson, Sverre Wickström, Bröderna Uno och Ingvar Erhage, Gunnar Alvik, Harry Olsson, Hans Linder, Anders Andersson, Rune Lundell och Lennart Eriksson.

Många medlemmar har glada minnen från resor i klubbens regi. En av de längsta gick till San Remo, Monaco och Nice 1993.

Innan styrelse valdes hade klubben en kontaktman, som i samråd med representant för AB Bofors svarade för program vid klubbträffarna liksom vid planering av annan aktivitet, såsom resor, studiebesök osv. Här kan nämnas två medlemmar under de första åren, nämligen Tore Holm och Gösta Svensson.

Kontaktpersonerna vid Bofors har växlat med åren. Som regel har de varit knutna till Informations- eller

Personalavdelningen. Vi har anledning att vid ett tillfälle som detta speciellt nämna Sten Häggmark, Willy Ekberg, Börje Johansson, Ulla Carlström, Karin Jansson och på senare år Anders Florenius och Björn Findén.

Pionjäreernas tro och visshet om att en klubb för gamla brukspojkar var önskvärd, närmast ett behov, har i vår klubbs 50-åriga levnad bestyrkts många gånger. Vår plats bland mångfalden av föreningar för äldre och andra intresseorganisationer på orten har aldrig stött på några konflikter. Såvitt vi vet, och förstår, har vår förening goda relationer med övriga föreningar, personalorganisationer på orten liksom de företag vi samarbetar med. Samarbetet med Bruksflickorna har redan från början varit det bästa och visat sig öka möjligheterna till vidgad programverksamhet, till nya idéer vid klubbmöten, resor och andra aktiviteter inom våra klubbar.

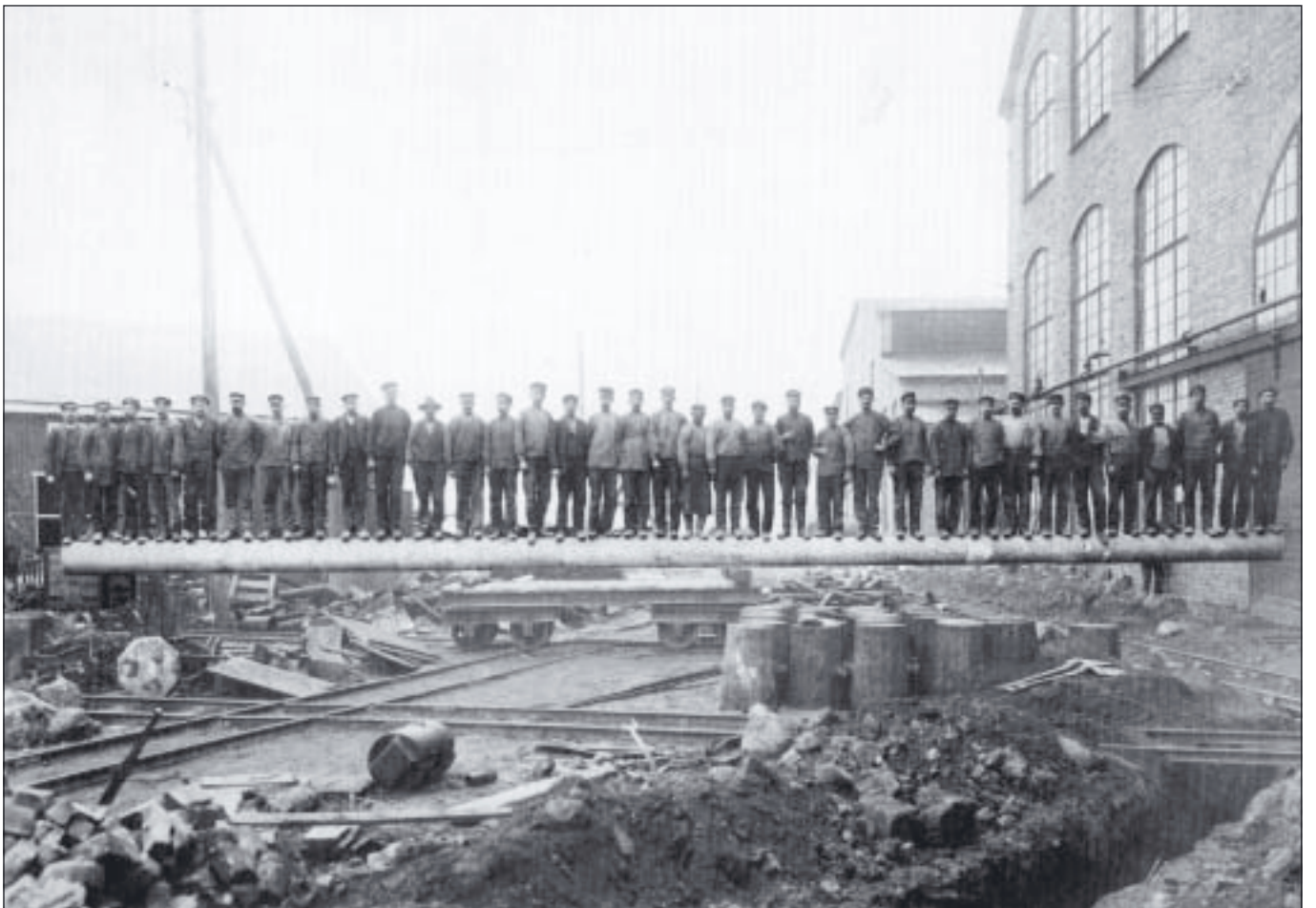
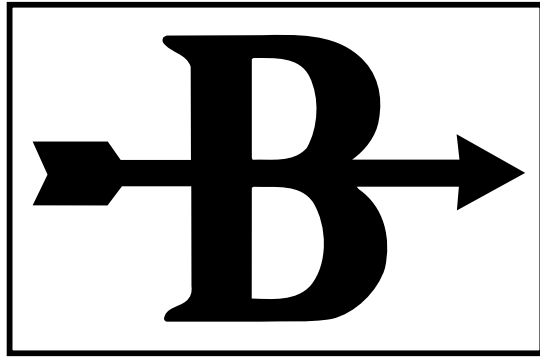
Karlskoga i februari 2002

GAMLA BRUKSPOJKARS KLUBB Styrelsen

Styrelsen 2002. Från vänster Allan Jonsson ordförande, Lennart Johannesson kassör, Sven Gadde ledamot, Allan Winqvist vice sekreterare, Stig Bodemyr sekreterare, Jan Nyberg suppleant, Lennart Bergh suppleant och Sven-Eric Hägglund vice ordförande.

*Denna historiska skildring har skrivits av vår hedersmedlem Alf Bande,
till vilken styrelsen framför sitt varma tack.*

Grundämnena till eldrör avsedda för kanoner till Danmark. Bilden från början av 1900-talet.